EUROPOS
KOMISIJA

Briuselis, 2025 09 24
COM(2025) 516 final

KOMISIJOS ATASKAITA EUROPOS PARLAMENTUI, TARYBAI, EUROPOS EKONOMIKOS IR SOCIALINIŲ REIKALŲ KOMITETUI IR REGIONŲ KOMITETUI

2021–2027 m. Europos infrastruktūros tinklų priemonės įgyvendinimo 2021–2024 m. pažangos ataskaita

I. Įvadas

Pagal Reglamento (ES) 2021/1153, kuriuo 2021–2027 m. laikotarpiui nustatoma Europos infrastruktūros tinklų priemonė (EITP)[1], 22 straipsnio 4 dalį reikalaujama, kad Komisija pateiktų pažangos ataskaitas, kuriose būtų informacija apie EITP įgyvendinimą ir paaiškinta, ar skirtinguose sektoriuose nėra vėlavimų. EITP reglamentas buvo priimtas 2021 m. liepos mėn., praėjus šešiems mėnesiams nuo 2021–2027 m. daugiametės finansinės programos (DFP) pradžios, o ši pirmoji pažangos ataskaita apims 2021–2024 m. laikotarpį.

Europos infrastruktūros tinklų priemonė sukurta siekiant tiesti, plėtoti, modernizuoti ir baigti kurti transeuropinius tinklus transporto, energetikos ir skaitmeniniame sektoriuose. Sklandus tarpvalstybinis junglumas yra viena iš būtinų tinkamo ES bendrosios rinkos veikimo sąlygų. Jis sudaro sąlygas didesnei ekonominei, socialinei ir teritorinei sanglaudai ir padeda įgyvendinti ES ilgalaikius priklausomybės nuo iškastinio kuro mažinimo įsipareigojimus pagal Europos žaliąjį kursą. Dabartinė programa pakeičia ankstesnės DFP 2014–2020 m. EITP programą (EITP1). 2021–2027 m. EITP programos (EITP2) įgyvendinimo finansinis biudžetas yra 33,7 mlrd. EUR.

EITP yra centralizuotai valdoma priemonė. Transporto ir energetikos sektoriuose ji įgyvendinama padedant Europos klimato, infrastruktūros ir aplinkos vykdomajai įstaigai (CINEA), o skaitmeniniame sektoriuje – padedant Europos sveikatos ir skaitmeninės ekonomikos vykdomajai įstaigai (HADEA). Ji grindžiama projektų, kuriuos per reguliarus kvietimus teikti pasiūlymus pagal EITP teikia projektų rengėjai, pavyzdžiui, infrastruktūros valdytojai arba privačiosios įmonės, konkurencija. Ši konkurencija užtikrina aukštą projektų rengimo kokybę ir spaudimą juos laiku įgyvendinti. Šis valdymo modelis užtikrina, kad EITP lėšos būtų naudojamos reglamente nustatytiems prioritetams įgyvendinti. EITP įgyvendinama vykdant daugiametes darbo programas, kuriose nurodomas kvietimų teikti pasiūlymus tvarkaraštis, jų temos, numatytas biudžetas ir atrankos bei skyrimo kriterijai.

Transporto sektorius

Transporto sektoriuje pagal EITP remiami bendro intereso infrastruktūros projektai, susiję su transeuropinio transporto tinklo (TEN-T) kūrimo baigimu ir modernizavimu, siekiant padėti plėtoti veiksmingą, sujungtą ir daugiarūšį transeuropinį transporto tinklą ir išmaniojo, sąveikaus, darnaus, įtraukaus, prieinamo, saugaus ir patikimo judumo infrastruktūrą. EITP taip pat turi padėti pritaikyti TEN-T dalis dvejopo naudojimo transporto infrastruktūrai, kad būtų pagerintas tiek civilinis, tiek karinis mobilumas. 2021–2027 m. EITP transporto daliai (EITP-T) skirtas 25,8 mlrd. EUR biudžetas. Šalims, atitinkančioms reikalavimus gauti Sanglaudos fondo paramą, iš viso numatyta skirti 11,3 mlrd. EUR, o dvejopo naudojimo karinio mobilumo projektams – 1,7 mlrd. EUR.

2021 m. rugpjūčio mėn. priimta[2] ir 2023 m. liepos mėn. iš dalies pakeista[3] EITP-T daugiametė darbo programa apima 2021–2024 m. metinius kvietimus teikti pasiūlymus. Dėl

[1] 2021 m. liepos 7 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2021/1153, kuriuo nustatoma Europos infrastruktūros tinklų priemonė ir panaikinami reglamentai (ES) Nr. 1316/2013 ir (ES) Nr. 283/2014, (Tekstas svarbus EEE) (OL L 249 2021 7 14, p. 38–81).

[2] 2021 m. rugpjūčio 5 d. Komisijos įgyvendinimo sprendimas C(2021) 5763 *final* dėl Europos transporto infrastruktūros tinklų priemonės finansavimo ir 2021–2027 m. darbo programos priėmimo.

pernelyg didelės šių kvietimų teikti pasiūlymus paraiškų sumos, projektų brandos ir didėjančios infliacijos po Rusijos invazijos į Ukrainą daugiametė darbo programa buvo iš dalies pakeista ir visą dabartinės DFP biudžetą buvo galima sutelkti pradiniame etape – 2023 ir 2024 m. EITP-T kvietimams teikti pasiūlymus finansuoti.

Energetikos sektorius

Energetikos sektoriui skirta EITP dalimi (**arba EITP-E**) siekiama plėtoti bendro intereso projektus ir abipusio intereso projektus pagal transeuropinių energetikos tinklų (TEN-E) politiką[4], kad būtų toliau integruojama energijos vidaus rinka, didinamas tarpvalstybinis ir tarpsektorinis tinklų sąveikumas, sudarytos palankesnės sąlygos mažinti ekonomikos priklausomybę nuo iškastinio kuro ir užtikrintas tiekimo saugumas. EITP-E taip pat turėtų palengvinti tarpvalstybinį bendradarbiavimą energetikos srityje, be kita ko, įgyvendinant atsinaujinančiųjų išteklių energijos projektus. EITP-E biudžetas 2021–2027 m. yra 5,8 mlrd. EUR.

Pirmoji daugiametė EITP-E darbo programa buvo priimta 2021 m. rugpjūčio mėn.[5] Prasidėjus Rusijos agresijos karui prieš Ukrainą, 2022 m. spalio mėn. ji buvo iš dalies pakeista[6], kad būtų suteikta techninė pagalba papildomiems tyrimams, būtiniems siekiant paspartinti Baltijos valstybių elektros energijos sistemos sinchronizavimą su žemyninės Europos tinklu[7].

Peržiūrėtas Reglamentas dėl transeuropinės energetikos infrastruktūros (TEN-E)[8] įsigaliojo 2022 m. Jame nustatytos su transeuropiniais energetikos tinklais susijusios politikos gairės ir ES bendro intereso projektų (BIP) bei abipusio intereso projektų (AIP), vykdomų kartu su ES nepriklausančiomis šalimis, procedūros[9]. Šie infrastruktūros BIP ir AIP yra viena iš dviejų projektų kategorijų, atitinkančių EITP-E finansavimo reikalavimus, (kita kategorija – tarpvalstybiniai projektai atsinaujinančiųjų išteklių energijos srityje).

Per tą peržiūrą TEN-E reglamentas suderintas su 2050 m. ES poveikio klimatui neutralumo tikslu, laikant reikalavimus atitinkančiais dujų infrastruktūros projektais tik tuos projektus, kurių reikia Kipro ir Maltos energetinei izoliacijai panaikinti. Jame taip pat nustatytos naujos projektų kategorijos: jūrinių elektros energijos tinklų, vandenilio ir elektrolizerių projektai.

---

[3] 2023 m. rugpjūčio 25 d. Komisijos įgyvendinimo sprendimas (2023) 4886 *final*, kuriuo iš dalies keičiamas Įgyvendinimo sprendimas C(2021) 5763 *final* dėl Europos transporto infrastruktūros tinklų priemonės finansavimo ir 2021–2027 m. darbo programos priėmimo.

[4] Apibrėžta 2022 m. gegužės 30 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamente (ES) 2022/869 dėl transeuropinės energetikos infrastruktūros gairių (OL L 152, 2022 6 3, p. 45–102).

[5] 2021 m. rugpjūčio 6 d. Komisijos įgyvendinimo sprendimas C(2021) 5791 *final* dėl energetikos sektoriaus finansavimo pagal Europos infrastruktūros tinklų priemonę ir 2021–2027 m daugiametės darbo programos priėmimo.

[6] 2022 m. spalio 13 d. Komisijos įgyvendinimo sprendimas (2022) 7393 *final*, kuriuo iš dalies keičiamas Įgyvendinimo sprendimas C(2021) 5791 *final* dėl energetikos sektoriaus finansavimo pagal Europos infrastruktūros tinklų priemonę ir 2021–2027 m daugiametės darbo programos priėmimo.

[7] Žr. : Bendro intereso projektų finansavimas (europa.eu).

[8] 2022 m. gegužės 30 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2022/869 dėl transeuropinės energetikos infrastruktūros gairių, kuriuo iš dalies keičiami reglamentai (EB) Nr. 715/2009, (ES) 2019/942 bei (ES) 2019/943 ir direktyvos 2009/73/EB bei (ES) 2019/944 ir panaikinamas Reglamentas (ES) Nr. 347/2013, (OL L 152,, 2022 6 3, p. 45–102).

[9] AIP buvo nustatyti 2022 m. peržiūrėjus TEN-E reglamentą ir 2024 m. pirmą kartą laikyta, kad jie atitinka reikalavimus paraiškoms dėl EITP-E finansavimo.

Atsižvelgiant į peržiūrą, 2023 m. lapkričio mėn. buvo patvirtintas naujas BIP ir AIP sąrašas, kuriame nurodyti atrinkti naujų kategorijų projektai ir nustatyta, kad nuo 2024 m. jie laikomi atitinkančiais reikalavimus paraiškoms dėl finansavimo pagal EITP[10].

2024 m. vasario mėn. priimta nauja 2024–2027 m. daugiametė darbo programa[11].

Skaitmeninės ekonomikos sektorius

Europos infrastruktūros tinklų priemonės skaitmeninės ekonomikos dalies (EITP-S), kurios biudžetas yra maždaug 1,6 mlrd. EUR, tikslai – prisidėti prie saugių ir patikimų itin didelio pralaidumo skaitmeninių tinklų ir 5G sistemų diegimo, didinti skaitmeninių magistralinių tinklų atsparumą ir pajėgumą ES teritorijose, juos susiejant su kaimyninėmis teritorijomis, ir skatinti transporto ir energetikos tinklų skaitmenizaciją. Palyginti su ankstesne Europos telekomunikacijų infrastruktūros tinklų priemone (2014–2020 m.), EITP-S (2021–2027 m.) tikslai kiti ir jos biudžetas didesnis. EITP-S orientuota į dotacijas visai Europai svarbios skaitmeninio ryšio infrastruktūros diegimui, o pagal EITP telekomunikacijų dalį 117 mln. EUR buvo skirta finansinėms priemonėms, kuriomis remiamas plačiajuosčio ryšio infrastruktūros diegimas, 130 mln. EUR – programai „WiFi4EU“, o likusi biudžeto dalis – skaitmeninėms paslaugoms (maždaug 900 mln. EUR).

Pirmoji EITP-S daugiametė darbo programa, apimanti 2021–2023 m. kvietimus teikti pasiūlymus, buvo priimta 2021 m. gruodžio mėn.[12] ir iš dalies pakeista 2023 m. balandžio mėn.[13], siekiant atsižvelgti į pasikeitusią suinteresuotųjų subjektų parengtį ir poreikius, taip pat į naujausius politikos prioritetų pokyčius. Antroji EITP-S daugiametė darbo programa (2024–2027 m.) buvo priimta 2024 m. spalio mėn.[14]

II. 2021–2024 m. kvietimai teikti pasiūlymus

Transporto sektorius

EITP-T lėšos paprastai paskirstomos kasmet skelbiant kvietimus teikti pasiūlymus. Iki šiol paskelbti ir užbaigti trys kasmetiniai kvietimai teikti bendro pobūdžio ir sanglaudos srities pasiūlymus, kuriems numatytas 19 mlrd. EUR biudžetas. Visas kariniam mobilumui skirtas

[10] 2023 m. lapkričio 28 d. Komisijos deleguotasis reglamentas (ES) 2024/1041, kuriuo dėl Sąjungos bendro intereso projektų ir abipusio intereso projektų sąrašo iš dalies keičiamas Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2022/869, (OL L, 2024/1041, 2024 4 8).

[11] 2024 m. vasario 1 d. Komisijos įgyvendinimo sprendimo (2024) 482 *final*, kuriuo iš dalies keičiamas Komisijos įgyvendinimo sprendimas C(2022) 7393 *final* dėl energetikos sektoriaus finansavimo pagal Europos infrastruktūros tinklų priemonę ir 2021–2027 m. daugiametės darbo programos priėmimo, priedas.

[12] 2021 m. gruodžio 16 d. Komisijos įgyvendinimo sprendimo C(2021) 9463 *final* dėl Europos skaitmeninės infrastruktūros tinklų priemonės finansavimo ir 2021–2025 m daugiametes darbo programos priėmimo priedas. 2021–2023 m. daugiametė darbo programa. Europos infrastruktūros tinklų priemonė. Skaitmeninė ekonomika | Europos skaitmeninės ateities formavimas.

[13] 2023 m. balandžio 19 d. Komisijos įgyvendinimo sprendimo (2023) 2533 *final*, kuriuo iš dalies keičiamas Įgyvendinimo sprendimas C(2021) 9463 dėl Europos skaitmeninės infrastruktūros tinklų priemonės finansavimo ir 2021–2025 m. daugiametės darbo programos priėmimo, priedas. 2021–2023 m. daugiametė darbo programa. Europos infrastruktūros tinklų priemonė. Skaitmeninė ekonomika | Europos skaitmeninės ateities formavimas.

[14] 2024 m. spalio 9 d. Komisijos įgyvendinimo sprendimo (2024) 6891 dėl Europos skaitmeninės infrastruktūros tinklų priemonės finansavimo ir 2024–2027 m. daugiametės darbo programos priėmimo priedas.

paketas (1,7 mlrd. EUR) 2021–2023 m. buvo paskirstytas pagal tris kvietimus teikti pasiūlymus. Paskutinis kvietimas teikti paraiškas dėl bendro pobūdžio ir sanglaudos srities paketo (2,5 mlrd. EUR) užbaigtas 2025 m. sausio mėn., o šiuo metu atliekamas vertinimas. Tai buvo pirmasis kvietimas teikti pasiūlymus, grindžiamas 2024 m. įsigaliojusiu peržiūrėtu TEN-T reglamentu[15].

Atsiliepimai į kvietimus teikti pasiūlymus parodė didelį projektų rengėjų susidomėjimą – paraiškose prašoma beveik tris kartus daugiau nei už turimą biudžetą. Neišprovokuotas Rusijos agresijos karas prieš Ukrainą taip pat parodė, kad reikia remti civilinės ir karinės transporto infrastruktūros plėtrą, kad būtų kovojama su naujos geopolitinės padėties padariniais. Dėl padidėjusių energijos ir žaliavų kainų ir darbo jėgos trūkumo atsirado papildomų finansavimo poreikių. Šiomis aplinkybėmis Komisija, susitarusi su EITP komitetu, pasinaudojo 2021 ir 2022 m. kvietimų teikti pasiūlymus daugiametėje darbo programoje numatytu lankstumu ir suteikė papildomų lėšų, siekiančių iki 20 proc. pradinėje darbo programoje nurodytos sumos. Be to, 2023 m. liepos mėn. 2021–2027 m. EITP daugiametė darbo programa buvo iš dalies pakeista, kad visas dabartinės DFP biudžetas būtų paskirstytas dar anksčiau – 2023 ir 2024 m. EITP-T kvietimams teikti pasiūlymus.

Dalis EITP-T skirta **Alternatyviųjų degalų infrastruktūros priemonei** (AFIF), kuri buvo sukurta kaip derinimo priemonė, kuria naudojantis EITP dotacijos derinamos su nacionalinių skatinamojo finansavimo ar komercinių bankų teikiamomis finansinėmis priemonėmis. 2,3 mlrd. EUR biudžetą turinti AFIF yra skirta tokiai alternatyviųjų degalų infrastruktūrai kaip elektros įkrovos prieigos, elektros tiekimo nuo kranto prisišvartavusiems laivams punktai, vandenilio pildymo stotelės ir pan. 2021 m. tęstinis penkis galutinius terminus turintis AFIF kvietimas teikti pasiūlymus buvo užbaigtas 2023 m. pabaigoje.

Antrasis tęstinis AFIF kvietimas teikti pasiūlymus, kuriam buvo likęs 1 mlrd. EUR biudžetas, paskelbtas 2024 m. vasario mėn. ir jame nustatyti trys galutiniai terminai kas šešis mėnesius iki 2026 m. pradžios. Pirmasis galutinis terminas buvo 2024 m. rugsėjo mėn. Šio galutinio termino etapu atrinkti 39 pasiūlymai, kuriems skirta 421 mln. EUR.

1 lentelė. ***2021–2023 m. EITP-T kvietimai teikti pasiūlymus***

	Pasiūlymai		**Biudžetas**			**Paraiškų sumos perviršio rodiklis***
Paketas	**Tinkami**	**Atrinkti**	**Numatytas**	**Prašomas**	**Skirtas**	
Bendro pobūdžio	909	299	8,5 mlrd.	30,7 mlrd.	9,5 mlrd.	3,6
Sanglauda	214	109	8,8 mlrd.	19,6 mlrd.	9 mlrd.	2,2
AFIF	191	167	1,9 mlrd.	2 mlrd.	1,7 mlrd.	1
Karinis mobilumas	186	95	1,7 mlrd.	5 mlrd.	1,7 mlrd.	2,9
Bendra suma	1 454	631	20,3 mlrd.	56,8 mlrd.	21,5 mlrd.	2,8

*Paraiškų sumos perviršio rodiklis – prašomas finansavimas, padalytas iš kvietimui numatyto biudžeto.

Energetikos sektorius

[15] 2024 m. birželio 13 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2024/1679 dėl transeuropinio transporto tinklo plėtros Sąjungos gairių, kuriuo iš dalies keičiami reglamentai (ES) 2021/1153 ir (ES) Nr. 913/2010 ir panaikinamas Reglamentas (ES) Nr. 1315/2013, (OL L, 2024/1679, 2024 6 28).

EITP-E biudžetas paskirstomas pagal įvairius kvietimus teikti pasiūlymus: i) kvietimą teikti pasiūlymus dėl energetikos infrastruktūros projektų (iš pradžių tik BIP, tačiau nuo 2024 m. AIP taip pat laikomi atitinkančiais reikalavimus) ir ii) kvietimus teikti pasiūlymus vykdyti tarpvalstybinį bendradarbiavimą atsinaujinančiųjų išteklių energijos srityje (TB AIE), įskaitant kvietimą dėl parengiamųjų tyrimų ir kvietimą dėl techninių tyrimų ir darbų.

Kvietimas teikti pasiūlymus dėl BIP pagal EITP skelbiamas kasmet ir jam numatytas toks biudžetas: 785 mln. EUR 2021 m., 800 mln. EUR 2022 m.,750 mln. EUR 2023 m. ir 850 mln. EUR 2024 m. Per EITP kvietimus teikti pasiūlymus dėl BIP gautų paraiškų suma buvo didelė, o tinkamiems finansuoti pasiūlymams skirta dotacijų suma sudaro 95 proc. kvietimams numatytų biudžetų.

2 *lentelė.* ***2021–2024 m. EITP-E kvietimai teikti pasiūlymus dėl BIP***

	Pasiūlymai		Biudžetas			Paraiškų sumos perviršio rodiklis*
Metai	Tinkami	Atrinkti	Numatytas	Prašomas	Skirtas	
2021	11	5	785 mln.	1,3 mlrd.	1 mlrd.	1,66
2022	19	8	800 mln.	1,3 mlrd.	601 mln.	1,68
2023	11	8	750 mln.	1,3 mlrd.	566 mln.	1,67
2024	70	41	850 mln.	3,1 mlrd.	1,25 mlrd.	3,67
Bendra suma	111	21	3,2 mlrd.	7 mlrd.	3,5 mlrd.	2,20

*Paraiškų sumos perviršio rodiklis – prašomas finansavimas, padalytas iš kvietimui teikti numatyto biudžeto.

Pagal 2021 m. kvietimą teikti pasiūlymus skirta didesnė suma, nei iš pradžių buvo planuota jam numatytame biudžete. Nors per vėlesnius 2022 ir 2023 m. kvietimus gauta pasiūlymų dėl didesnių už turimas sumų, Komisija skyrė šiek tiek mažiau už pradinį kvietimų biudžetą. Priežastis – griežta projektų atranka pagal jų brandą, taigi ir jų įgyvendinimo tikimybę, pateiktų pasiūlymų tinkamumą remiantis skyrimo kriterijais ir finansavimo poreikių pagrindimą (finansavimo trūkumo, kurio nebūtų galima pašalinti be finansavimo pagal EITP, egzistavimą).

2024 m. kvietimas teikti pasiūlymus, kurio numatytas biudžetas – 850 mln. EUR, paskelbtas 2024 m. balandžio mėn. ir užbaigtas 2024 m. spalio mėn.: iš 70 reikalavimus atitinkančių pasiūlymų 41 skirta 1 250 mln. EUR.

Kvietimai teikti pasiūlymus vykdyti tarpvalstybinį bendradarbiavimą atsinaujinančiųjų išteklių energijos srityje (TB AIE)

Nuo 2021 m. paskelbti penki kvietimai teikti pasiūlymus dėl **TB AIE**: trys kvietimai atlikti parengiamuosius tyrimus (2021 m., 2022 m., 2023 m.) ir du kvietimai atlikti techninius tyrimus ir darbus (2022 m., 2023 m.). Per pirmąjį kvietimą dėl parengiamųjų tyrimų gautų paraiškų suma buvo gana maža ir tai susiję su šios programos krypties naujumu. Per ateinančius dvejus metus finansavimo rodiklis gerokai pagerėjo, nors tebėra nedidelis, o tai reiškia, kad vyksta kriterijus atitinkančių projektų bazės kūrimo procesas.

3 *lentelė.* ***2021–2023 m. EITP-E kvietimai teikti pasiūlymus dėl TB AIE***

	Pasiūlymai		Biudžetas			Paraiškų sumos perviršio rodiklis*
Metai	Tinkami	Atrinkti	Numatytas	Prašomas	Skirtas	

2021	3	2	1 mln.	473 944	298 944	0,5
2022	5	3	31 mln.	44 mln.	22 mln.	1,42
2023	10	9	51 mln.	74 mln.	68 mln.	1,45
Bendra suma	18	14	83 mln.	118 mln.	91 mln.	1,43

*Paraiškų sumos perviršio rodiklis – prašomas finansavimas, padalytas iš kvietimui teikti numatyto biudžeto.

2024 m. spalio mėn. pradėtas ir 2025 m. sausio mėn. užbaigtas trečiasis su TB AIE susijęs kvietimas teikti pasiūlymus atlikti techninius tyrimus ir darbus, kurio numatytas biudžetas yra 80 mln. EUR. 2024 m. su TB AIE susiję kvietimai teikti pasiūlymus atlikti techninius tyrimus buvo nutraukti.

Skaitmeninės ekonomikos sektorius

Pirmieji trys kvietimai (2021 m., 2022 m., 2023 m.) apėmė šias temas: magistralinis junglumas globaliems skaitmeniniams tiltams, 5G ryšys ir tinklo paribio kompiuterija išmaniosioms bendruomenėms, 5G ryšio aprėptis transporto koridoriuose ir magistraliniai tinklai visos Europos debesijos federacijoms. Tie kvietimai atskleidė, kad vienos temos (jūriniais kabeliai) yra paklausios, o kitų temų paklausa mažesnė (pvz., 5G ryšio koridorių tema nėra paklausi dėl to, nes nėra pakankamai pasirengta rinkai). Tai paskatino dinamišką darbo programos ir išteklių paskirstymo pritaikymą, išteklius nukreipiant į atsparias, didelio pralaidumo ir suverenias ES ir tarptautines jungtis. Tai buvo vertingas indėlis rengiant antrąją EITP-S 2024–2027 m. darbo programą.

4 lentelė. ***2021–2023 m. EITP-S kvietimai teikti pasiūlymus***

	Pasiūlymai		**Biudžetas**			**Paraiškų sumos perviršio rodiklis***
Metai	**Tinkami**	**Atrinkti**	**Numatytas**	**Prašomas**	**Skirtas**	
2021	51	38	258 mln.	555 mln.	151 mln.	2,15
2022	63	38	277 mln.	923 mln.	260 mln.	3,33
2023	70	52	241 mln.	578 mln.	273 mln.	2,39
Bendra suma	184	128	776 mln.	2 056 mlrd.	684 mln.	2,64

*Paraiškų sumos perviršio rodiklis – prašomas finansavimas, padalytas iš kvietimui teikti numatyto biudžeto.

III. Pagrindinės investicijų sritys

Transporto sektorius

Pagal EITP reglamento 3 straipsnio 2 dalies a punkto i papunktį, **EITP-T** turi padėti plėtoti veiksmingą, tarpusavyje sujungtą ir daugiarūšį transeuropinį transporto tinklą ir išmaniojo, sąveikaus, darnaus, įtraukaus, prieinamo, saugaus ir patikimo judumo infrastruktūrą.

Šio reglamento 4 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad 60 proc. EITP finansinio biudžeto turi būti skirta **klimato srities tikslams**. Šis EITP-T tikslas viršytas, nes 79 proc. jos finansavimo skiriama darniajam transportui. Investuota į elektrifikuotą geležinkelių infrastruktūrą, įskaitant susijusius signalizacijos posistemius (ERTMS), vidaus vandenų kelius ir daugiarūšį transportą, taip pat į netaršių transporto priemonių infrastruktūros diegimą. Pagal EITP taip pat finansuojamos kompensacinės priemonės, skirtos infrastruktūros projektams (miško atkūrimui, specifinei infrastruktūrai, padedančiai užtikrinti natūralių buveinių tęstinumą, arba koridoriams, kuriais gyvūnai galėtų saugiai pereiti kelius ir miesto teritorijas. Be to, 2023 m.

kvietime teikti pasiūlymus nustatytas atsparumo klimato kaitai didinimo elementas, kuriuo į infrastruktūros projektų rengimą įtraukiamos klimato kaitos švelninimo ir prisitaikymo prie jos priemonės.

Investicijos pagal transporto rūšį

Pagal EITP programą 2021–2024 m. Europos transporto infrastruktūrai finansuoti skirta daugiau kaip 21 mlrd. EUR. Didžioji šių investicijų dalis skirta **geležinkelių** projektams – daugiau kaip 15 mlrd. EUR. Šios kategorijos investicijos skirtos įvairiems tikslams – nuo geležinkelio kelių tiesimo ir modernizavimo iki Europos geležinkelių eismo valdymo sistemos (ERTMS) diegimo.

Be to, EITP-T remia **vandens** transporto gerinimą: daugiau kaip 2 mlrd. EUR skirta jūrų ir vidaus vandenų uostams, vidaus vandenų keliams, skaitmenizacijai (laivų eismo stebėsenos ir informacijos sistemoms (VTMIS) ir upių informacijos paslaugoms) ir terminalų modernizavimui. EITP-T biudžeto lėšomis taip pat finansuojami **kelių** projektai, pavyzdžiui, TEN-T kelių tiesimas ir modernizavimas, saugių ir apsaugotų stovėjimo aikštelių ir intelektinių transporto sistemų plėtra. **Oro** transporto srityje pagal EITP finansuojamas oro eismo valdymas (Bendro Europos dangaus oro eismo valdymo mokslinių tyrimų programa (SESAR)) ir oro uostų modernizavimas (pagal karinio mobilumo programą). Be to, EITP-T remia visų rūšių infrastruktūros gerinimą siekiant sudaryti palankesnes sąlygas karinių išteklių mobilumui. Galiausiai 1,38 mlrd. EUR skirta **alternatyviųjų degalų infrastruktūrai** – didžiausia dalis tenka kelių transporto priemonių įkrovimo infrastruktūrai, šiek tiek mažiau – laivams ir stovintiems orlaiviams skirtai infrastruktūrai.

5 lentelė. ***EITP-T investicijos pagal transporto rūšį (2021–2024 m., mln. EUR)***[16]

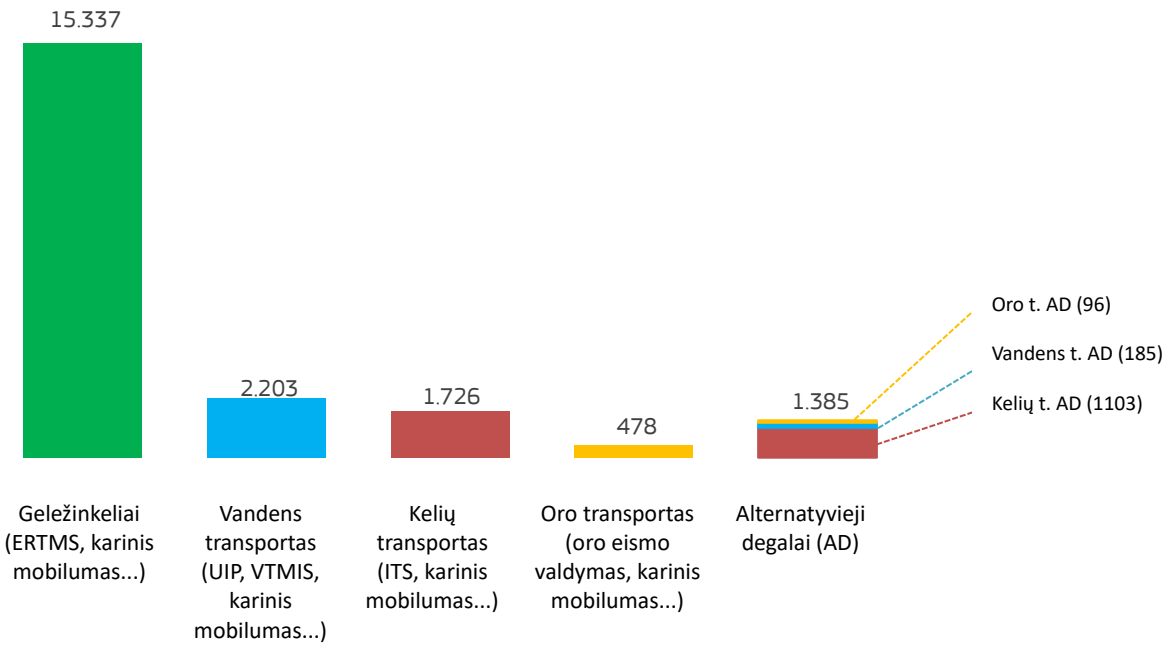

[16] Išskyrus rengiamus dotacijų susitarimus.

Didžioji EITP finansavimo dalis (80 proc.) skiriama TEN-T pagrindinio tinklo projektams, 13 proc. – visuotiniam tinklui ir 7 proc. – projektams, kurie negali būti susieti su konkrečia TEN-T tinklo dalimi, tačiau vis dėlto reikalingi, kad ji būtų baigta (pvz., SESAR, intelektinės transporto sistemos, ERTMS sudedamosios dalys ir kt.).

Tarpvalstybinės jungtys

EITP-T remia sklandžioms kelionėms ES reikalingas tarpvalstybines jungtis: 78 proc. EITP-T finansavimo skiriama projektams, kuriais siekiama spręsti tarpvalstybinių arba trūkstamų jungčių klausimus, užtikrinti daugiarūšiškumą, įdiegti alternatyviųjų degalų infrastruktūrą ir suderinti eismo valdymo sistemas. Ši dalis taip pat apima penkių pavyzdinių tarpvalstybinių projektų (Liono–Turino tunelio, Brenerio pagrindinio tunelio, Fėmarnbelto tunelio, „Rail Baltica“, Senos–Eskato / Šeldės) ir prieigos prie jų kelių tiesimo finansavimą.

1 diagrama. ***EITP-T parama tarpvalstybinėms jungtims***

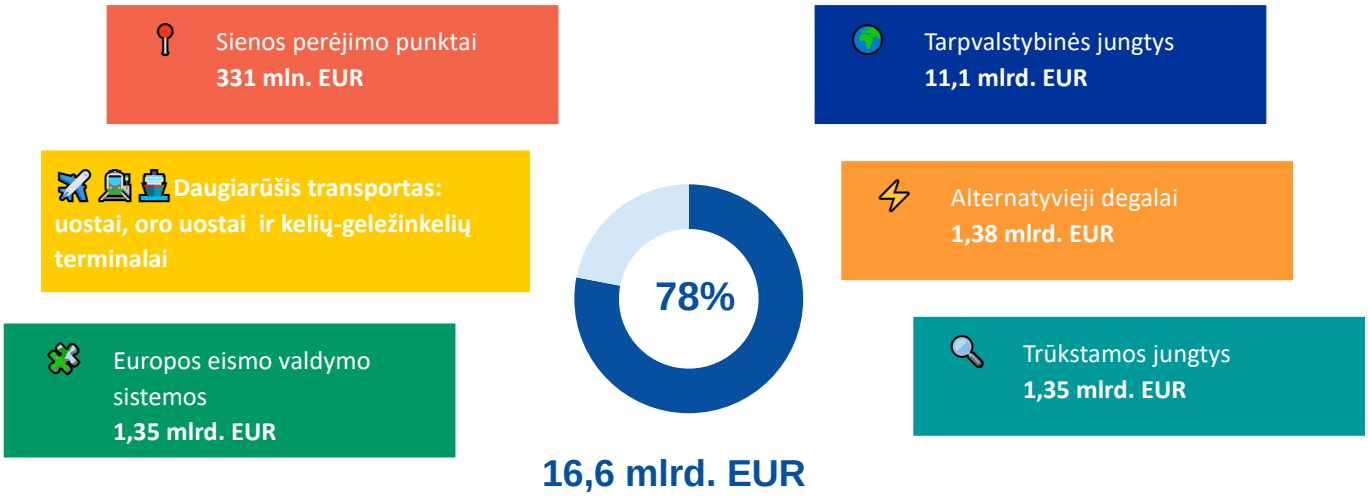

Nors dauguma tarpvalstybinių projektų susiję su geležinkelių jungčių tobulinimu arba diegimu, EITP parama taip pat skiriama vidaus vandenų kelių jungtims ir kelioms kelių atkarpoms. Pavyzdžiui, EITP parama skirta laivakelio gyliui ir pralaidumui didinti tarp Štraubingo ir Filshofeno pietų Vokietijoje esančiame Dunojaus upės koridoriuje Reinas / Masas–Mainas–Dunojus, kuriame eismas labai sulėtėja.

Alternatyviųjų degalų infrastruktūra

EITP-T remia alternatyviųjų degalų infrastruktūros diegimą: paskirta daugiau kaip 1,38 mlrd. EUR, daugiausia projektams, susijusiems su įkrovimo stotelių TEN-T keliuose ir elektros įkrovimo prieigų diegimu. Jos biudžeto lėšomis taip pat finansuojamas prisišvartavusių laivų elektros energijos tiekimo iš kranto punktų įrengimas, oro uosto antžeminių operacijų elektrifikacija ir vandenilio pildymo stotelių įrengimas.

Nuo 2021 m. transeuropiniame transporto tinkle įrengta ir pradėta naudoti apie 1 500 alternatyviųjų degalų, daugiausia skirtų lengvosioms transporto priemonėms, tiekimo punktų. Tikimės, kad pagal iki šiol atrinktus projektus bus įrengta daugiau kaip 25 000 lengvosioms transporto priemonėms skirtų tiekimo punktų ir beveik 2 000 sunkiosioms transporto priemonėms skirtų tiekimo punktų. Alternatyviųjų degalų projektų portfelis taip pat prisidės prie veiklos dekarbonizacijos 63 Europos oro uostuose ir laivams skirtų energijos tiekimo nuo kranto punktų įrengimo 28 Europos uostuose.

1 žemėlapis. ***EITP-T 2021–2024 m. remta Alternatyviųjų degalų pildymo arba įkrovimo infrastruktūra***

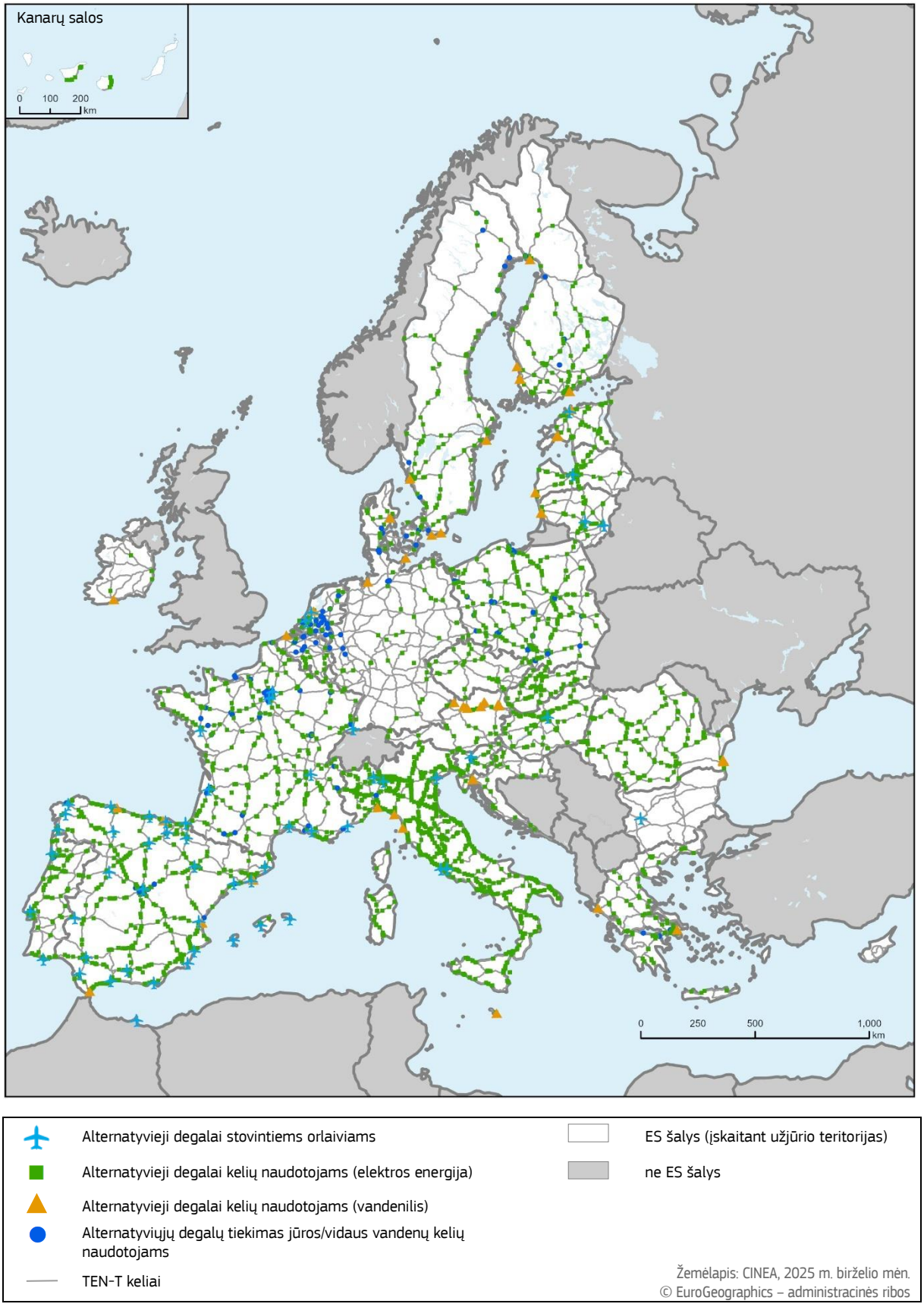

Transporto skaitmenizacija

EITP-T remia Europos transporto skaitmenizaciją – skelbiami specifiniai bendro ir sanglaudos srities paketo kvietimai teikti pasiūlymus, orientuoti į išmanųjį ir sąveikų judumą. Pagal šiuos kvietimus teikti pasiūlymus 93 projektams skirta daugiau kaip 1,4 mlrd. EUR. Beveik pusė šios sumos buvo skirta ERTMS projektams (46 proc.), šiek tiek mažiau – SESAR (23 proc.) ir intelektinės transporto sistemos (17 proc.) projektams. Projektai, susiję su likusiomis sistemomis (pvz., elektronine krovinių vežimo informacija (eFTI), upių informacijos paslaugomis, Europos jūrų sektoriaus vieno langelio aplinka (EMSWe) ir VTMIS), sudarė 13 proc.

Saugesnis transportas

EITP-T padeda užtikrinti kelių eismo saugumą: statomos saugios ir apsaugotos stovėjimo aikštelės, šalinamos pervažos, saugumo sumetimais gerinamos kelio linijos ir diegiama ITS. 58 kelių eismo saugumo projektams iš viso skirta 3 mlrd. EUR.

Karinis mobilumas

Vienas iš konkrečių EITP-T tikslų – pritaikyti TEN-T tinklo dalis dvejopam naudojimui, gerinant tiek civilinį, tiek karinį mobilumą. Taip krizių atveju iš karto būtų sąlygos didelio masto karinio personalo ir įrangos judėjimui visoje ES. Pagal tris kvietimus teikti pasiūlymus dėl karinio mobilumo (2021, 2022 ir 2023 m.) 21 valstybėje narėje iš viso atrinkti 95 projektai. Jie apima visą ES ir yra pakankamai subalansuoti geografiniu požiūriu. Projektų tankis rytiniame pakraštyje yra geras. 45 proc. šio finansavimo skirta geležinkelių projektams (pvz., geležinkelio tiltų modernizavimo, ilgesniems ir sunkesniems traukiniams skirtų mažo greičio kelio ruožų tiesimo, minimalaus tunelių aukščio didinimo projektai), 34 proc. – kelių projektams (pvz., kelių ruožų ir tiltų atnaujinimo projektai), 7 proc. – oro uostų projektams (pvz., veiklos pajėgumų ir prieinamumo didinimo projektai), o likęs finansavimas skirtas projektams uostuose ir terminaluose (pvz., pajėgumų ir jungčių didinimo projektai).

Pagal EITP leidžiama finansuoti **sinerginius elementus**, susijusius su kitu EITP sektoriumi (iki 20 proc. tinkamų finansuoti išlaidų). Pagal EITP-T sinerginiai elementai, daugiausia susiję su energetikos infrastruktūra, finansuojami 34 projektuose ir jiems skirtas 64 mln. EUR EITP finansavimas. Pavyzdžiui, pagal 20 projektų planuojama įrengti vandenilio pildymo stoteles ir elektrolizerius, o pagal 8 projektus planuojama įrengti fotovoltines plokštes oro uostuose, uostuose ir kelių ir geležinkelių terminaluose.

EITP-T taip pat papildo programą **„Europos horizontas“**, pavyzdžiui, oro uostų žalinimo srityje. Pagal EITP remiama alternatyviųjų degalų infrastruktūra ir viešojo transporto prieiga prie jos, o pagal programą „Europos horizontas“ finansuojami novatoriški efektyviai energiją vartojantys arba nauji skaitmeniniai ir automatizuoti oro uostų veiklos sprendimai[17].

Energetikos sektorius

Nuo 2021 m. pagal kvietimus teikti pasiūlymus dėl BIP gauta pasiūlymų penkiose skirtingose projektų kategorijose (elektros energijos, dujų, CO_2 transportavimo infrastruktūros, išmaniųjų elektros tinklų, vandenilio ir elektrolizerių).

[17] Konkurencingų ir tvarių oro uostų užtikrinimas.

2021 m. kvietime teikti pasiūlymus didžiausia projektų kategorija buvo su elektros energija susiję projektai – jiems skirtos trys dotacijos darbams, kurios sudarė 92 proc. skirto ES finansavimo. 2022 m. kvietime teikti pasiūlymus su elektros energija susiję projektai vėl buvo didžiausia kategorija. Jai teko 52 proc. skirto ES finansavimo (64 proc., skaičiuojant kartu su išmaniaisiais elektros energijos tinklais). 2023 m. kvietime teikti pasiūlymus didžiausia projektų kategorija buvo su CO_2 transporto infrastruktūra susiję projektai. Jai teko 80 proc. skirto ES finansavimo. 2024 m. kvietime teikti pasiūlymus su elektros energija (įskaitant jūrinius tinklus, saugyklas) susiję projektai vėl buvo didžiausia kategorija ir jai teko 57 proc. skirto ES finansavimo (59 proc., skaičiuojant kartu su išmaniaisiais elektros energijos tinklais).

2021–2024 m. pagal kvietimus teikti pasiūlymus dėl BIP buvo paremti 62 projektai ir jiems skirtas 3,5 mlrd. EUR EITP-E finansavimas: 43 projektai susiję su tyrimais ir jiems skirtas beveik 431 mln. EUR finansavimas, o likę 19 projektų – darbai, kuriems skirtas daugiau kaip 3 mlrd. EUR finansavimas. Pagal kvietimus teikti pasiūlymus dėl TB AEI taip pat buvo remiama 14 projektų (12 projektų, susijusių su tyrimais, ir du projektai, susiję su darbais), jiems skirtas 91,2 mln. EUR finansavimas.

2 ***diagrama. EITP-E portfelis pagal kategorijas (2021–2024 m.)***

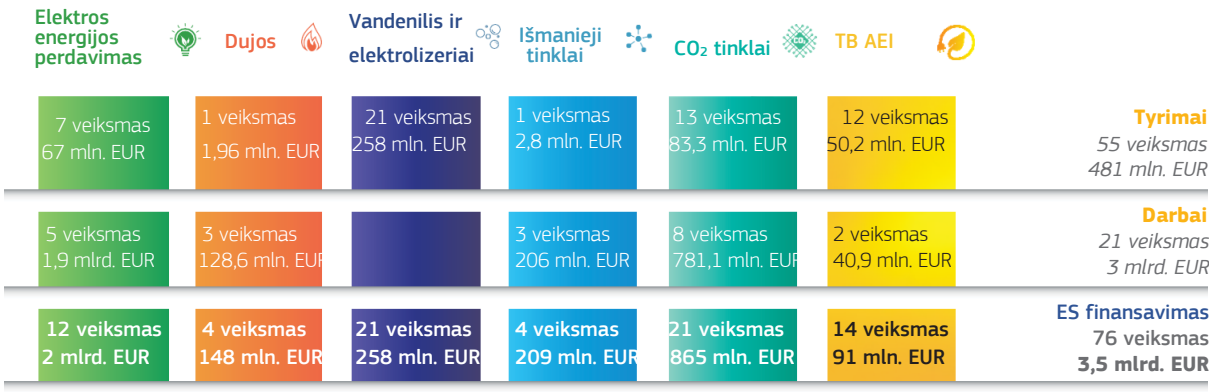

Elektros energija ir išmanieji elektros tinklai

Pagal EITP buvo remiama 16 su elektros energija susijusių projektų, kuriems skirta daugiau kaip 2 mlrd. EUR. Svarbūs projektai, kuriems buvo skirtos dotacijos darbams: jungiamoji linija „EuroAsia“ tarp Graikijos ir Kipro (658 mln. EUR, 2021 m.), papildomi infrastruktūros elementai, būtini Baltijos valstybių sinchronizacijai su žemynine elektros energijos sistema (166 mln. EUR, 2021 m.), ELMED jungiamoji linija tarp Sicilijos ir Tuniso (308 mln. EUR, 2022 m.) ir Bornholmo energetinė sala (645 mln. EUR, 2024 m.).

Pagal EITP taip pat buvo remiami keturi su išmaniaisiais elektros tinklais keturiuose skirtinguose BIP veiksmai. Tam skirta 209 mln. EUR. Didžiausia dotacija darbams buvo 100 mln. EUR dotacija Bavarijos ir Čekijos energijos paskirstymo tinklų skaitmenizacijai.

Anglies dioksido tinklo projektai

Pagal EITP buvo remiamas 21 CO_2 transportavimo infrastruktūros projektas, kurių bendra vertė – 864 mln. EUR. Didžiausia dotacija darbams buvo 161 mln. EUR dotacija Diunkerko CO_2 centro statybos I etapo darbams.

EITP finansavimas ypatingos svarbos tarpvalstybinės CO_2 tinklų ir saugyklų infrastruktūrai gerai papildo programą „Europos horizontas“, kuria remiami mokslinių tyrimų projektai, kuriais siekiama ištirti naujų pramoninio anglies dioksido tvarkymo technologijų įgyvendinamumą ir įrodyti jų technologinį bei ekonominį perspektyvumą[18].

Gamtinių dujų projektai

Pagal EITP buvo remiami keturi dujų projektai, kurių bendra vertė – 148 mln. EUR. Didžiausia dotacija darbams buvo 78 mln. EUR dotacija dujų saugyklai Bulgarijoje. Apskritai, nors gamtinių dujų projektams teko didelė EITP I programos finansavimo dalis (1 454 mln. EUR), jiems tenkanti EITP II finansavimo dalis sumažėjo daugiausia, nes, peržiūrėjus TEN-E reglamentą, jie nebelaikomi tinkamais finansuoti pagal EITP-E.

Vandenilio projektai

Pagal EITP buvo remiamas 21 vandenilio projektas (visi jie susiję su tyrimais), kurių bendra vertė – 258 mln. EUR. Didžiausia dotacija buvo 33 mln. EUR dotacija Ispanijos vandenilio bazinės infrastruktūros projektui.

Tarpvalstybiniai projektai atsinaujinančiųjų išteklių energijos srityje

EITP-E finansiškai remia penkis tarpvalstybinius projektus atsinaujinančiųjų išteklių energijos srityje, kuriuose dalyvauja aštuonios skirtingos valstybės narės, ir TB AEI projektų statuso neturinčius keturis kitus projektus (remiami jų parengiamieji tyrimai). Iki 2024 m. 91 mln. EUR finansavimas buvo skirtas 14 projektų, įskaitant 12 projektų, susijusių su techniniais ir parengiamaisiais tyrimais, ir du projektus, susijusius su darbais. Projektai apima įvairias atsinaujinančiųjų išteklių energijos technologijas, pavyzdžiui, jūros ir sausumos vėjo energiją arba saulės fotovoltinę energiją, ir energetikos reikmes, pavyzdžiui, centralizuotą šilumos tiekimą arba vandenilio iš atsinaujinančiųjų energijos išteklių gamybą.

EITP-E **sinerginiai elementai** daugiausia susiję su transporto infrastruktūra, pavyzdžiui, prieplaukomis ir laivų krovimo įrenginiais. Didėjant energetikos infrastruktūros kategorijai priskiriamų projektų, kuriems taikomas naujas TEN-E reglamentas, visų pirma susijusių su išmaniaisiais elektros energijos ir vandenilio tinklais, brandai, tikimasi tolesnės sinergijos su transporto ir skaitmenine dalimis. Naujuose atsinaujinančiųjų išteklių energijos tarpvalstybiniuose projektuose daugiausia dėmesio skiriama visoms vandenilio vertės grandinių grandims – nuo gamybos iki naudojimo tokiuose sektoriuose kaip pramonė ir transportas.

Skaitmeninė ekonomika

Europos **skaitmeninės** infrastruktūros tinklų priemonė (EITP-S), pagal kurią remiami bendro intereso projektai ir daugiausia dėmesio skiriama tarpvalstybinėms jungtims, veikia kaip visos ES skaitmeninio junglumo ekosistemos katalizatorius. Paskelbus pirmuosius tris

[18] Pramonės anglies dioksido tvarkymas: interaktyvios istorijos. Europos Sąjungos finansuotas pramonės anglies dioksido tvarkymas.

kvietimus teikti pasiūlymus, pagal EITP-S šiuo metu finansuojama 117 projektų, apimančių toliau išvardytas pagrindines temas, o jų bendras biudžetas viršija 640 mln. EUR.

Magistralinis junglumas globaliems skaitmeniniams tiltams

Pagal EITP-S remiamas naujų magistralinių tinklų diegimas arba esminis esamų tinklų, įskaitant jūrinius kabelius valstybėse narėse ir tarp jų, taip pat tarp ES ir ES nepriklausančių šalių, atnaujinimas. Nuo 2021 m. EITP skaitmeninės ekonomikos dalies biudžeto lėšomis buvo teikiama finansinė parama 51 globalių skaitmeninių tiltų projektui, kurių bendra vertė – 420 mln. EUR.

Šie projektai labai gerinti pasaulines jungtis tarp **Europos ir Afrikos** (pvz., projektai „Medusa Africa“ arba „Canalink-Marrocco“), **Artimųjų Rytų** (pvz., projektas „BlueMed East“) ir **Azijos** (Arkties jungtys) ir stiprinti Vidužemio jūroje, Atlanto vandenyne, Baltijos jūroje esančių valstybių narių bei jų teritorijų ir žemyninės Europos (įskaitant Vidurio ir Rytų Europą) tarpusavio jungtis. Šie projektai taip pat remia junglumą Europos **atokiausiuose regionuose** ir **užjūrio šalyse bei teritorijos**e, pavyzdžiui, Ramiojo vandenyno regione (pvz., projektas NUANUA), Karibų jūros regione (pvz., BCA projektas), Kanarų salose (pvz., projektas PENCAN-X) ir Azorų bei Madeiros regione (pvz., projektas „Atlantic CAM“).

Visi šių pagal EITP skiriamų dotacijų gavėjai yra **ES kontroliuojami subjektai**, o kabeliai, kurie bus diegiami, bus tiesiami naudojant saugias technologijas. Beveik visi finansuojami kabeliai ne tik užtikrina saugų terabaitų perdavimą per sekundę, bet ir naudojant **išmaniąsias technologijas** jie veikia kaip dideli geografiniai jutikliai netoliese vykdomai veiklai stebėti ir kaip išankstinio perspėjimo sistemos, skirtos pačiai infrastruktūrai apsaugoti.

EITP-S antrojoje 2024–2027 m. darbo programoje numatyta papildomai skirti 542 mln. EUR magistralinio junglumo projektams bendrai finansuoti. Bendra ES investicijų į šiuos ypatingos svarbos infrastruktūros objektus suma pagal dabartinę finansinę programą bus beveik 1 mlrd. EUR.

2 žemėlapis: ***EITP-S remiami globalių skaitmeninių tiltų projektai***

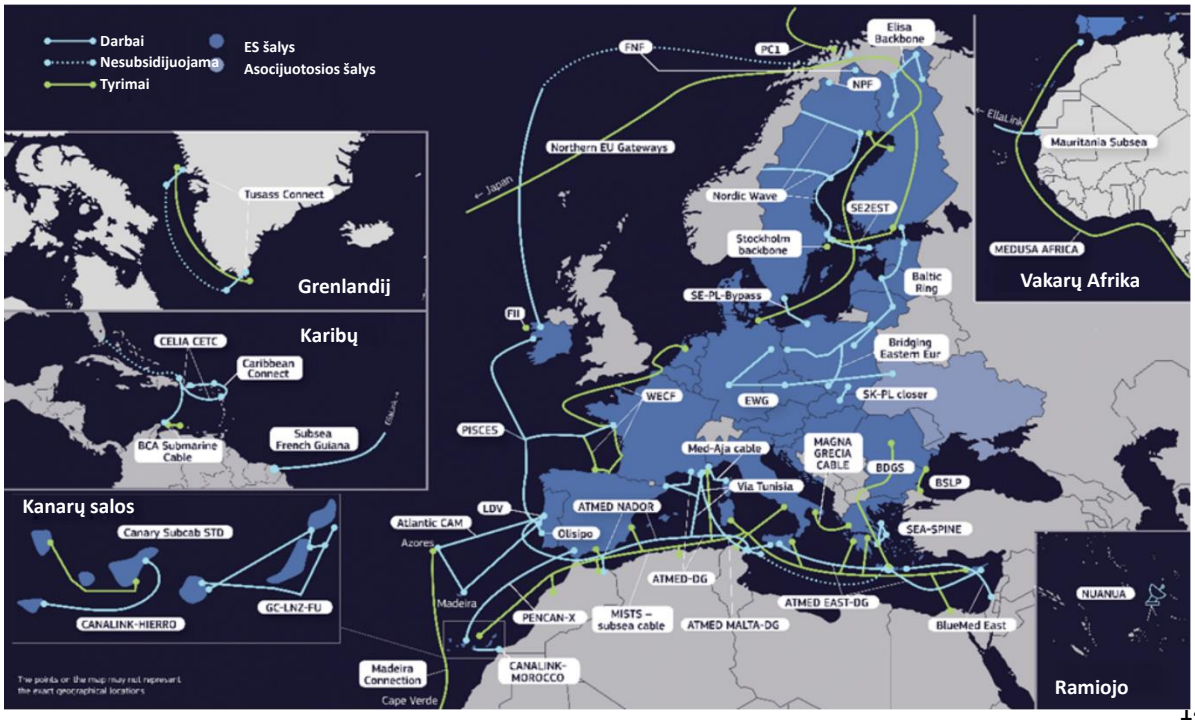

5G ryšio sistemos vietovėse, kuriose yra socialinę ir ekonominę pažangą skatinantys subjektai

Nuo 2021 m. 41 projektui suteikta iš viso 128 mln. EUR EITP-S finansinė parama sparčiam **pažangiosioms bendruomenėms skirto 5G ryšio** diegimui ir naudojimo pradėjimui. Pagal finansuojamus projektus 5G ryšio infrastruktūra integruojama su **tinklo paribio debesijos kompiuterija**, daugiausia dėmesio skiriant **autonominei 5G ryšio infrastruktūrai** ir sudarant sąlygas novatoriškai naudosenai, pavyzdžiui, nuotolinei chirurgijai, mokymuisi skirtai virtualiajai realybei, stebėjimui per bepiločius orlaivius ir kt.

3 žemėlapis: ***Pažangiosioms bendruomenėms skirto 5G ryšio projektai***

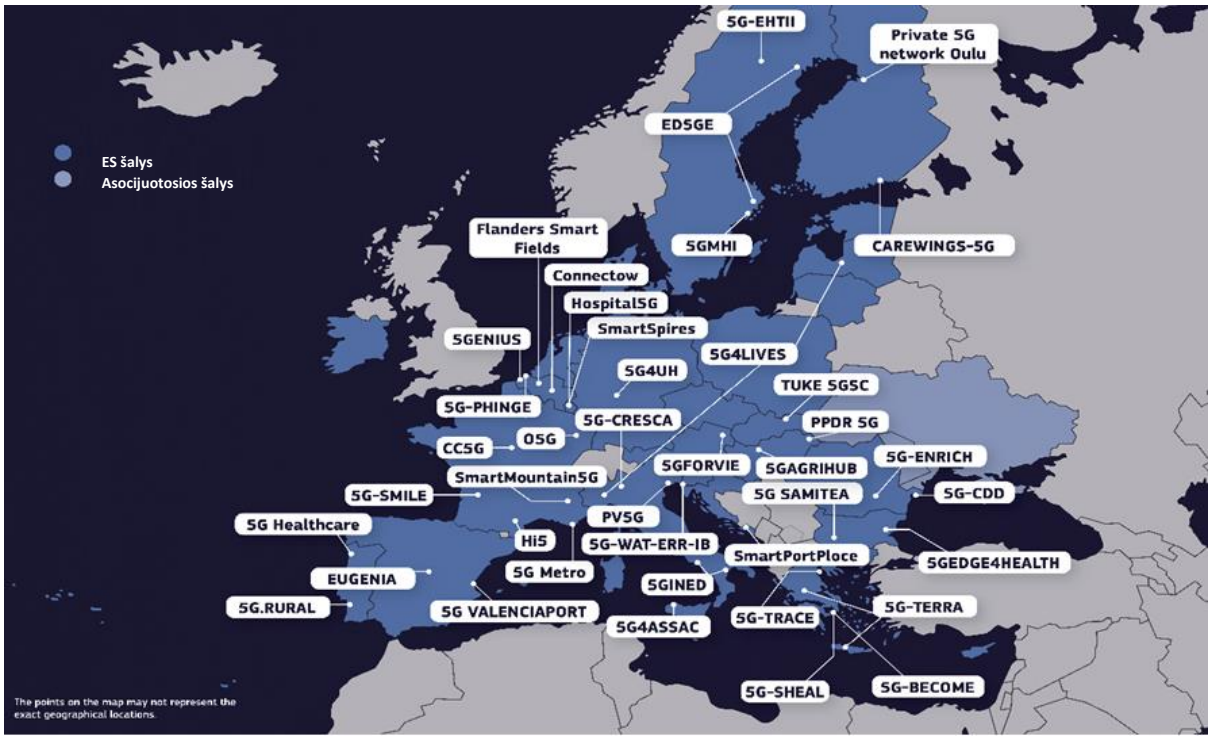

5G ryšio aprėptis pagrindiniuose transporto koridoriuose

Nuo 2021 m. pagal EITP-S 25 projektams (darbams ir tyrimams) buvo suteikta iš viso 93 mln. EUR finansinė parama tam, kad tarpvalstybiniuose transporto koridoriuose būtų užtikrinta nepertraukiama 5G ryšio aprėptis. Pagal dvylika iš tų projektų diegiama autonominė 5G ryšio infrastruktūra TEN-T tarpvalstybiniuose koridoriuose, pavyzdžiui, greitkeliuose, geležinkeliuose ar jūrų keliuose, taip užtikrinant sklandų nacionalinių 5G ryšio sistemų sąveikumą. Įdiegus 5G ryšio koridoriaus infrastruktūrą bus galima teikti įvairias susietojo ir automatizuoto judumo paslaugas transporto priemonėms, vairuotojams, keleiviams ir kitiems atitinkamiems dalyviams.

4 žemėlapis: ***5G ryšio aprėpties pagrindiniuose transporto koridoriuose projektai***

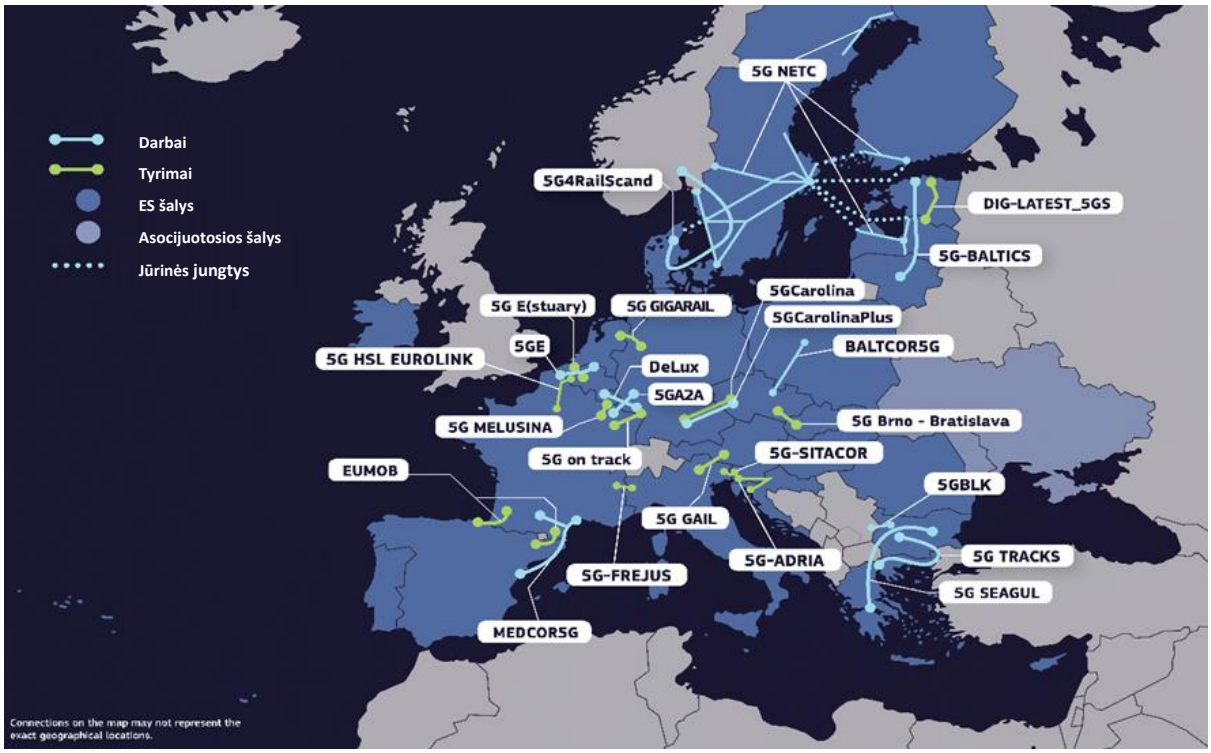

5G ryšio koridorių projektai pagrindiniuose TEN-T koridoriuose yra geras skirtingų EITP dalių **sinergijos** pavyzdys. EITP skaitmeninės ekonomikos dalies lėšomis taip pat remiamas tarpvalstybinės skaitmeninės infrastruktūros diegimas, siekiant: i) paspartinti energetikos ir transporto sektorių skaitmenizaciją didinant sąveikumą ir standartizacijos mastą (skaitmeninės veiklos platformos – SVP) ir ii) paskatinti sėkmingą viešojo ir privačiojo sektorių partnerystės investicijų įgyvendinimo ciklą. Pagal 2022 m. kvietimą teikti pasiūlymus dėl SVP buvo finansuojamas koordinavimo ir paramos projektas, kuriuo ruošiamas pagrindas EITP-S antrojoje daugiametėje 2024–2027 m. darbo programoje numatytam darbų projektui.

IV. EITP atsakas į pastarojo meto krizę

Pastaraisiais metais EITP priemonė pasirodė esanti lanksti reaguojant į nenumatytus iššūkius ir krizes. Rusijai pradėjus neišprovokuotą agresijos karą, Ukraina ir Moldova paprašė leidimo oficialiai prisijungti prie EITP programos asocijuotųjų šalių teisėmis (2023 m. gegužės 9 d. ir birželio 6 d. pasirašyti susitarimai). Pagal šiuos susitarimus paramos gavėjai iš tų šalių gali savarankiškai dalyvauti EITP kvietimuose teikti pasiūlymus ir dalyvauti EITP komiteto posėdžiuose stebėtojų teisėmis. ES laikinai sustabdė reikalavimo mokėti jų nacionalinius finansinius įnašus į ES programas taikymą, kol abi šalys turės dėl karo kilusių finansinių sunkumų.

Transporto sektorius

2022 m. vasario mėn. prasidėjus Rusijos invazijai į Ukrainą, **karinio mobilumo** paketo lėšų paskirstymas buvo kiek įmanoma paspartintas. 2021 m. Komisija paspartino pirmojo kvietimo teikti pasiūlymus dėl karinio mobilumo (pagal kurį paraiškas buvo galima teikti iki 2022 m. sausio mėn.) vertinimą ir po to iš karto, 2022 m. gegužės mėn., keturiais mėnesiais

anksčiau, nei planuota, paskelbė antrąjį kvietimą teikti pasiūlymus dėl karinio mobilumo. Likęs biudžetas buvo sutelktas laikotarpio pradžioje, o paskutinis kvietimas teikti pasiūlymus paskelbtas 2023 m. gegužės mėn. Todėl 1,7 mlrd. EUR karinio mobilumo paketas buvo panaudotas tik per dvejus su puse metų. Per tris kvietimus teikti pasiūlymus paraiškų sumos perviršio rodiklis nuolat didėjo nuo 1,2 per 2021 m. kvietimą teikti pasiūlymus iki 4,7 per paskutinį 2023 m. paskelbtą kvietimą teikti pasiūlymus, o tai taip pat rodo, kad didėja investicijų į dvejopo naudojimo infrastruktūrą poreikis.

3 diagrama. ***Karinio mobilumo finansavimo pagal EITP poreikio tendencija (mln. EUR)***

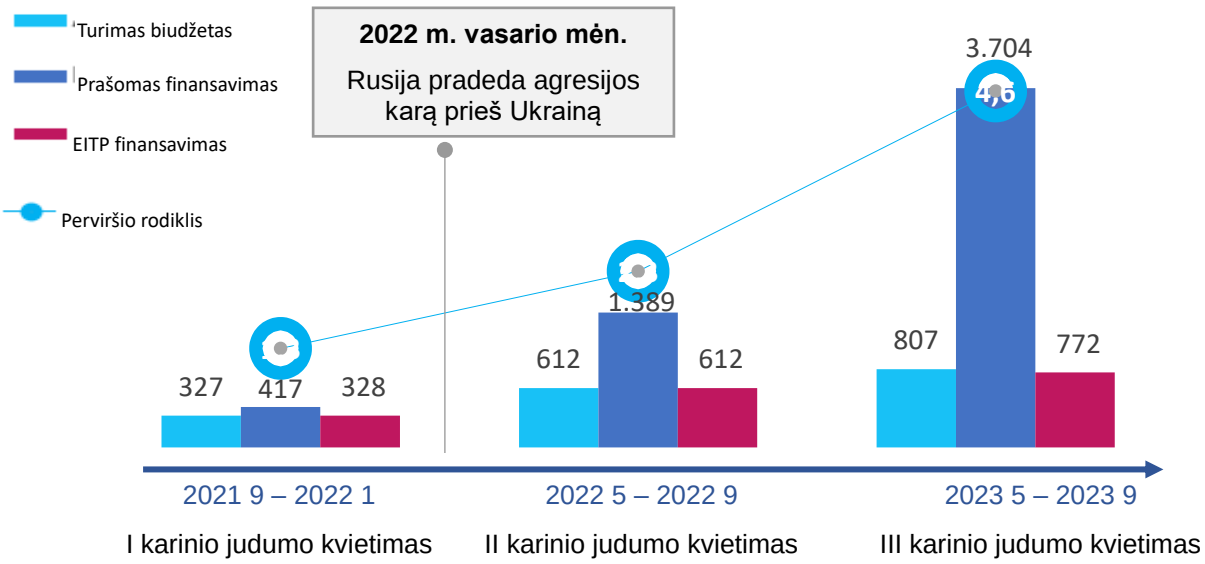

EITP-T taip pat pasirodė esanti dinamiška, nes ja buvo tenkinami prie ES išorės sienų su Ukraina ir Moldova atsiradę svarbūs poreikiai. EITP-T finansavimu remiama **solidarumo koridorių** iniciatyva ir jis padėjo sukurti alternatyvius prekių vežimo į Ukrainą ir Moldovą ir iš jų maršrutus po Ukrainos uostų blokados. Iš viso (po 2022 ir 2023 m. kvietimų teikti pasiūlymus) pagal EITP-T suteikta apie 1,5 mlrd. EUR solidarumo koridorių gerinimo projektams, kuriais Ukraina ir Moldova geriau sujungtos su kaimyninėmis ES valstybėmis narėmis (Lenkija, Slovakija, Vengrija, Rumunija). Šie projektai turėtų padėti didinti pralaidumą ir prieigą prie pagrindinių TEN-T kelių ir geležinkelių sienos perėjimo punktų, nes jais plečiama ir modernizuojama infrastruktūra, tobulinamos stovėjimo aikštelės, perkrovimo infrastruktūra ir įranga. Parama Ukrainai taip pat apima projektus, kuriais Ukrainoje plėtojama Europos standartinio pločio (UIC) vėžė, siekiant pagerinti jos geležinkelių jungtis su kaimyninėmis valstybėmis narėmis. Vietoje jau matomi pirmieji rezultatai.

COVID-19 pandemija ir Rusijos agresijos karas prieš Ukrainą lėmė didelę infliaciją, padidėjusias statybinių medžiagų kainas, darbo jėgos sumažėjimą ir sutrikusias tiekimo grandines. Tai reiškia, kad EITP projektams reikėjo skubiai skirti lėšų, kad būtų įgyvendinti suplanuoti veiksmai. Todėl daugiametė darbo programa buvo iš dalies pakeista, kad visą pagal dabartinę DFP turimą biudžetą būtų galima perkelti į 2023 ir 2024 m. EITP-T kvietimus teikti pasiūlymus.

Energetikos sektorius

COVID-19 pandemija ir Rusijos invazija į Ukrainą taip pat turėjo įtakos pagal EITP finansuojamų energetikos projektų įgyvendinimui, nes staigiai padidėjo energijos kainos, smarkiai padidėjo sąnaudos ir sumažėjo infrastruktūros projektams reikalingų sudedamųjų dalių tiekimas. Dėl to buvo vėluojama įgyvendinti kai kuriuos projektus, nes reikėjo įdiegti alternatyvius techninius sprendimus ir skirti papildomą finansavimą.

2022 m. gegužės mėn., reaguodama į Rusijos invaziją, Komisija priėmė planą **„REPowerEU“**[19], pagal kurį buvo priimti keli teisės aktai, kuriais siekiama sumažinti priklausomybę nuo Rusijos iškastinio kuro, įvairinti dujų tiekimo šaltinius, mažinti energijos suvartojimą ir paspartinti atsinaujinančiųjų energijos išteklių diegimą.

Nors dabartinis EITP reglamentas ir peržiūrėtas TEN-E reglamentas įsigaliojo prieš plano „REPowerEU“ įsigaliojimą, jie suderinti su jo tikslais. Nuo 2013 m. pagal EITP-E finansuoti projektai padėjo integruoti ES energijos rinką – jie stiprino tarpvalstybines jungtis ir didino tiekimo saugumą. 2021, 2022 ir 2023 m. dotacijos buvo skirtos darbams dujų laikymo reikmėms, kuriais bus sprendžiami susirūpinimą keliantys klausimai dėl dujų tiekimo saugumo Pietryčių Europoje – regione, kurį labiausiai tiesiogiai paveikė Rusijos dujų tiekimo apribojimai.

Persvarstytame TEN-E reglamente iškastinio kuro infrastruktūros projektų kategorijos nebeatitinka BIP statuso, bet jis gali būti suteiktas naujoms infrastruktūros projektų kategorijoms, kurios labai svarbios mažinant priklausomybę nuo iškastinio kuro, visų pirma vandenilio projektams ir jūriniams elektros tinklams. Tarpvalstybiniai projektai atsinaujinančiųjų išteklių energijos srityje prisideda prie ekonomiškai efektyvaus papildomų atsinaujinančiųjų išteklių energijos pajėgumų, padedančių mažinti ES priklausomybę nuo iškastinio kuro, diegimo.

Skaitmeninės ekonomikos sektorius

Pagal skaitmeninės ekonomikos sektoriaus bendro intereso projektų taikymo srities apibrėžtį, EITP gali padėti plėsti ir stiprinti skaitmeninį junglumą tarp ES ir jos kaimyninių šalių. Projektas **„East West Gate“** (finansuojamas pagal antrąjį kvietimą teikti pasiūlymus) sudarys sąlygas teikti skaitmenines paslaugas Ukrainai ir tiesiogiai padidins ryšio tiek su Ukraina, tiek tarp ES šalių galimybes ir ryšio linijų pralaidumą.

Atsižvelgiant į Rusijos agresijos karą prieš Ukrainą ir konfliktus bei nestabilumą Artimuosiuose Rytuose, tapo būtina didinti **Europą ir Aziją jungiančios skaitmeninės infrastruktūros** atsparumą ir perteklinius pajėgumus. EITP lėšomis jau finansuoti trys kabelių tiesimo Arkties regione projektai, t. y. „Tar North Fiber“, „Polar Connect“ ir „Tusass CONNECT“. Šie projektai yra Arkties regiono junglumo vizijos dalis ir galiausiai lems alternatyvaus maršruto tarp Europos ir Azijos atsiradimą.

Keliais EITP-S finansuojamais projektais stiprinamas skaitmeninis junglumas visoje Europoje ir su kaimyniniais regionais, įskaitant Šiaurės Afriką ir Rytų Europos šalis (Ukrainą ir Moldovą), laikantis platesnės geopolitinės strategijos, kuria siekiama stiprinti Europos skaitmeninį atsparumą ir skatinti ekonominę integraciją bei regioninį stabilumą. Padėdama

[19] 2022 m. gegužės 18 d. Komisijos komunikatas dėl plano „REPowerEU“, (2022) 230 *final*.

plėsti didelio pralaidumo tinklus ir derinti skaitmeninius standartus, programa yra atsvara išorės įtakoms, nes suteikia ypatingos svarbos skaitmeninės infrastruktūros kontrolę.

EITP-S taip pat atlieka svarbų vaidmenį kuriant skaitmeninio junglumo alternatyvas, didinant ryšių tinklų atsparumą ir ieškant maršrutų, kurie leistų apeiti tradicines per intensyviai naudojamas srauto susiaurėjimo vietas, pvz., Sueco kanalą.

Galiausiai ne mažiau svarbu tai, kad griežti EITP-S tinkamumo reikalavimai projektų rengėjams ir naudojamai įrangai prisideda prie finansuojamos ypatingos svarbos skaitmeninių ryšių infrastruktūros saugumo ir patikimumo.

V. Biudžeto padėtis ir pažangos vertinimas

2024 m. pabaigus dabartinės DFP laikotarpio vidurio peržiūrą, EITP biudžetas nepakito nė viename iš trijų sektorių. Atskirų sektorių programų biudžetai vis dėlto šiek tiek pakito, palyginti su orientacinėmis sumomis, nurodytomis teisiniame pagrinde, kaip aprašyta toliau.

Siekdama užtikrinti, kad pagal EITP skirtos lėšos ir remiami projektai būtų matomesni ir skaidresni, 2023 m. sausio mėn. CINEA parengė viešą rodiklių suvestinę[20]. Ši suvestinė apima visus CINEA valdomus projektus ir programas, įskaitant jos valdomus projektus ir programas pagal EITP-T ir EITP-E. Ši priemonė suteikia galimybę visiems rasti naujausią informaciją apie projektus, jų finansavimą ir paramos gavėjus, taip pat diagramas, kurios leidžia duomenis vizualizuoti. CINEA taip pat išleido du interaktyvius leidinius, kuriuose pristatomi programos laimėjimai nuo 2014 m. (vienas skirtas EITP-T[21], kitas – EITP-E[22]) ir atskirą leidinį apie Baltijos šalių sinchronizavimą[23].

Daugiau informacijos apie EITP-S biudžeto asignavimus ir projektus rasite HADEA interneto svetainėje[24].

Daugiau informacijos apie EITP biudžeto vykdymą taip pat galima rasti Komisijos veiklos rezultatų portale[25]. Ši informacija grindžiama kiekvienais metais pagal kiekvieną programą teikiamomis programos veiklos rezultatų ataskaitomis.

Transporto sektorius

250 mln. EUR iš EITP **transporto** dalies biudžeto panaudota Europos lustų aktui finansuoti. EITP-T biudžeto lėšomis taip pat remiamos papildomos administracinės išlaidos, susijusios su Pasirengimo įgyvendinti 55 % tikslą priemonių rinkiniu, visų pirma iniciatyvomis „FuelEU Maritime“ ir „ReFuelEU Aviation“, ir tos, kurių pastaruoju metu prireikė pagal

[20] CINEA Project Portfolio - Welcome | Sheet - Qlik Sense (europa.eu).
[21] Greener Transport Infrastructure for Europe 2014-2024: Building future-proof infrastructure thanks to the Connecting Europe Facility Transport.
[22] Interconnected sustainable energy infrastructure for Europe 2014-2024: Building a future-proof European Energy network with the Connecting Europe Facility Energy.
[23] CEF Energy: instrumental funding to achieve the Baltic synchronisation with the Continental European Network.
[24] Apie Europos infrastruktūros tinklų priemonę. Skaitmeninė ekonomika. Europos sveikatos ir skaitmeninės ekonomikos vykdomoji įstaiga.
[25] Connecting Europe Facility - Performance - European Commission.

peržiūrėtą Europos jūrų saugumo agentūros reglamentą ir Bendro Europos dangaus 2+ reglamentą.

Kaip aprašyta pirmiau, EITP-T biudžetas buvo sutelktas 2021–2024 m. laikotarpio pradžioje. Pasirašius projektus, atrinktus pagal 2021, 2022 ir 2023 m. kvietimus teikti pasiūlymus (10,5 mlrd. EUR iš bendrojo paketo, 9,3 mlrd. EUR iš sanglaudos paketo) ir pagal kvietimus teikti pasiūlymus karinio mobilumo srityje (visas 1,7 mlrd. EUR karinio mobilumo paketas), iki šiol skirta daugiau kaip 21 mlrd. EUR. Į tą sumą taip pat įtraukti 1,3 mlrd. EUR alternatyviųjų degalų infrastruktūros projektams pagal pirmąjį tęstinį AFIF kvietimą teikti pasiūlymus.

Likęs EITP biudžetas bus skirtas pagal 2024 m. kvietimą teikti pasiūlymus ir pagal antrąjį tęstinį AFIF kvietimą teikti pasiūlymus, kuriems skirti atitinkamai 2,5 mlrd. EUR ir 1 mlrd. EUR biudžetai. 2024 m. kvietimas teikti pasiūlymus buvo užbaigtas 2025 m. sausio mėn. pabaigoje ir šiuo metu atliekamas vertinimas, o antrasis tęstinis AFIF kvietimas teikti pasiūlymus buvo paskelbtas 2024 m. vasario mėn. ir bus vykdomas iki 2026 m. pradžios.

Po pirmojo 2021 m. paskelbto EITP-T kvietimo teikti pasiūlymus pirmieji susitarimai dėl dotacijų pagal šią DFP buvo pasirašyti 2022 m. Kadangi tyrimų projektai vykdomi dvejus trejus metus, o statybos darbų projektai – ketverius penkerius, dauguma EITP-T projektų vis dar yra ankstyvuose etapuose. Šiuo metu vykdoma daugiau kaip 600 projektų. Jau užbaigti tik keli nedideli projektai (23) (pvz., susiję su alternatyviųjų degalų infrastruktūra, saugiomis ir apsaugotomis stovėjimo aikštelėmis). Iki šiol projektai įgyvendinami taip, kaip tikėtasi, ir laikantis jų atitinkamų dotacijų susitarimų. Galimas vėlavimas gali atsirasti tik ateinančiais metais.

EITP-T yra sėkmingai įdiegtas principas „naudokis arba prarask“. Jei projekto įgyvendinimas vėluoja, jo aprėptis pritaikoma ir atitinkamai sumažinama jam skirta dotacija. Tada tas lėšas galima skirti pagal kitą kvietimą teikti pasiūlymas (grįžtamosios lėšos).

Energetikos sektorius

2021–2023 m. įsipareigojimų asignavimai EITP **energetikos** dalyje iš pradžių iš viso sudarė 2 397 mln. EUR, įskaitant 5,9 mln. EUR pajamų, 2021 m. asignuotų pagal ankstesnius EITP 2014–2020 m. vykdomuosius raštus sumoms susigrąžinti[26].

2021–2024 m. pagal kvietimus teikti pasiūlymus dėl BIP ir TB AEI projektų skirtų dotacijų bendra suma sudarė 3 542 mln. EUR, o 2024 m. kvietimai teikti pasiūlymus dėl TB AEI dar nebaigti.

430 mln. EUR iš EITP-E įsipareigojimų asignavimų 2023 m. buvo perkelta į EITP-T. Tai reiškia, kad EITP biudžetas trijuose sektoriuose naudojamas labai veiksmingai. 2023 m. EITP-E projektų, kuriems buvo skirtas finansavimas, portfelis vis dar buvo ribotas, o kai kurių iš jų įgyvendinimas vėlavo. Be to, EITP-T biudžetas buvo sutelktas laikotarpio pradžioje, o perkeltas biudžetas galėjo būti panaudotas pagal 2023 m. EITP-T kvietimus teikti pasiūlymus.

[26] Pagal pirmąją 2021 m. daugiametę darbo programą, 2021 m. rugpjūčio 6 d. Komisijos įgyvendinimo sprendimas C(2021) 5791 *final* dėl finansavimo pagal Europos infrastruktūros tinklų priemonę ir 2021–2027 m daugiametės darbo programos priėmimo.

Perkeltas biudžetas nuo 2025 m. bus grąžintas EITP-E ir manoma, kad jis bus skirtas ateinančiais metais, nes tikimasi didelių investicijų į naujų kategorijų energetikos infrastruktūrą (visų pirma į jūrinius tinklus ir vandeniliui skirtą infrastruktūrą). 2024 m. EITP kvietimo teikti pasiūlymus dėl BIP ir AIP rezultatai patvirtino, kad: dotacijų iš viso skirta 1 250 mln. EUR, o jūrinių tinklų ir vandenilio infrastruktūros projektai sudaro 24 iš 41 atrinkto pasiūlymo (947 mln. EUR arba 76 proc. skirto finansavimo).

Skaitmeninės ekonomikos sektorius

Iš EITP-S teisiniame pagrinde numatytos orientacinės sumos 150 mln. EUR buvo perkelta Lustų aktui, o 110 mln. EUR – iniciatyvai dėl palydovinėmis technologijomis užtikrinamo atsparumo, sujungiamumo ir saugumo infrastruktūros (IRIS2) (2024–2027 m.).

Buvo šiek tiek vėluojama pradėti įgyvendinti EITP-S dėl tam tikro vėlavimo ją priimti, programos naujumo ir tam tikrų temų (pvz., 5G ryšio susietajam ir automatizuotam judumui) novatoriškumo. Atitinkamai pirmojo kvietimo teikti pasiūlymus projektai pradėti 2023 m. sausio mėn., antrojo kvietimo projektai – 2024 m. pradžioje, trečiojo kvietimo projektai – 2025 m. pradžioje, o ketvirtojo kvietimo teikti pasiūlymus projektai turėtų būti pradėti iki 2026 m. pradžios.

Trys kvietimai teikti pasiūlymus pagal 2021–2023 m. darbo programą buvo vykdomi laikantis plano „vienas per metus“ ir labai tinkamų bendrų biudžetinių įsipareigojimų, atitinkančių finansinius asignavimus, ypač jūrinių kabelių projektams, pateiktiems pagal kvietimą teikti pasiūlymus dėl globalių skaitmeninių tiltų.

Nors pirmieji projektų rezultatai bus atsiras tik nuo 2025 m., galima laikyti, kad dabartinis projektų portfelis vykdomas pagal planą. Po pirmųjų trijų EITP-S kvietimų teikti pasiūlymus šiuo metu finansuojama 117 projektų pagrindinėse jos temose, o bendras biudžetas viršija 640 mln. EUR.

VI. Išvados ir likusio DFP laikotarpio perspektyvos

Visas EITP **transporto** dalies biudžetas bus paskirtas iki 2025 m. ir pagal dabartinę DFP daugiau kvietimų teikti pasiūlymus neplanuojama, nebent bus likę šiek tiek projektams nepanaudotų grįžtamųjų lėšų.

Visi po EITP-T kvietimų teikti pasiūlymus atrinkti projektai turi didelę ES pridėtinę vertę ir turėtų padėti užbaigti TEN-T tinklo kūrimą. Kita vertus, investicijų į TEN-T tinklą poreikis tebėra didelis. Remiantis 2024 m. balandžio mėn. TEN-T koordinatorių pozicijos dokumentu[27], siekiant užbaigti kurti pagrindinį ir išplėstą pagrindinį TEN-T tinklą, per ateinančius 15 metų iš viso reikės 845 mlrd. EUR investicijų. Ši suma nustatyta atsižvelgiant į visus naujus reikalavimus, įtrauktus persvarstant TEN-T reglamentą. Apskaičiuota, kad vien į didžiausios ES pridėtinės vertės projektus dar investuotina suma yra maždaug 210 mlrd. EUR.

[27] Connecting Europe. A transport funding and financing that is adapted to the challenges ahead. TEN-T Coordinators' Position Paper.

Dabartinėmis geopolitinėmis aplinkybėmis turime kuo greičiau investuoti į karinio mobilumo projektus, didinančius pajėgumą prireikus per trumpą laiką įgalinti didelio masto karinių pajėgų ir sunkiosios technikos judėjimą. Tokie projektai turėtų būti įgyvendinami valstybėms narėms koordinuojantis, kad būtų užtikrintas sklandus tarpvalstybinis judumas.

Komisija iki 2027 m. toliau rengs **EITP energetikos dalies** kvietimus teikti pasiūlymus dėl BIP ir AIP bei tarpvalstybinių projektų atsinaujinančiųjų išteklių energijos srityje ir iki programos pabaigos tikimasi paskirti visą biudžetą. Didelę EITP-E projektų ES pridėtinę vertę lemia jų indėlis į energijos vidaus rinkų integraciją, energijos tiekimo saugumą ir energetikos sistemos priklausomybės nuo iškastinio kuro mažinimą.

Remiantis 2025 m. sausio mėn. paskelbtu investicijų poreikių tyrimu[28], 2024–2040 m. vien į tarpvalstybinius elektros energijos projektus ir jūrines jungtis reikės investuoti iš viso 130 mlrd. EUR. Tarpvalstybinio bendradarbiavimo atsinaujinančiųjų išteklių energijos srityje projektai (**TB AEI** projektai) yra labai svarbūs siekiant išlyginti gamybos ir paklausos potencialo asimetriją ir jau yra būtini valstybėse narėse, kuriose išnaudotos visos nacionalinio lygmens diegimo galimybės. ES parama padeda sudaryti palankesnes sąlygas įgyvendinti tokius projektus, kuriems reikalingos didelės kapitalo išlaidos ir kurie yra sudėtingesni bei rizikingesni, pavyzdžiui, dėl to, kad sunku pasiekti valstybių narių tarpusavio susitarimus dėl sąnaudų ir naudos pasidalijimo.

EITP-S antroji, 2024–2027 m. darbo programa grindžiama įgyvendinant pirmąją 2021–2023 m. darbo programą pasiektais rezultatais ir įgyta patirtimi, taip pat kintančiais politikos prioritetais skaitmeninio ryšio infrastruktūros srityje. Pagal EITP-S bus toliau remiamos minėtosios magistralinio junglumo ir 5G ryšio temos, tiesa su 5G ryšiu susiję kvietimai teikti pasiūlymus, kurie dabar yra integruoti į didelio masto bandomuosius 5G ryšio projektus, bus šiek tiek pritaikyti (pradedant 2024 m. spalio 22 d. paskelbtu ketvirtuoju kvietimu teikti pasiūlymus).

Planuojant paskirstyti turimą 865 mln. EUR 2024–2027 m. biudžetą pirmenybė teikiama ES tarpvalstybinio junglumo pralaidumo, atsparumo ir saugumo didinimui. Iš jų 542 mln. EUR numatyta finansuoti globalių tiltų arba jūrinių kabelių tiesimo projektus. Kitas prioritetas – toliau diegti moderniausiomis technologijomis grindžiamo ryšio jungtis pažangioms ir novatoriškoms prietaikoms, skiriant 205 mln. EUR su 5G ryšiu susijusiems bandomiesiems projektams. 90 mln. EUR skirta tarpvalstybinėms kvantinio ryšio jungtims tarp valstybių narių diegti.

Šiuo metu atliekamas **2021–2027 m. EITP tarpinis vertinimas**, siekiant EITP programą išnagrinėti išsamiau. Paskelbtas konkursas dėl pagalbinio tyrimo, o 2024 m. lapkričio mėn. Komisija paskelbė savo tarnybų darbinį dokumentą SWD(2024) 276 dėl stebėsenos ir vertinimo sistemos[29].

[28] European Commission: Directorate-General for Energy, Finesso, A., Kralli, A., Bene, C., Goodall, F. et al., *Investment needs of European energy infrastructure to enable a decarbonised economy – Final report*, Publications Office of the European Union, 2025.

[29] Komisijos tarnybų darbinis dokumentas „2021–2027 m. Europos infrastruktūros tinklų priemonės stebėsenos ir vertinimo sistema“.